

การใช้ถ้อยคำสังวาสในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม*

The Use of Erotic Words in Prayoon Yomyiam's Thai Folk Songs

ศราวุธ สุดงเหลือ้ม¹, นาวาโทวัฒนชัย หมั่นยิ่ง²

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำสังวาสในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำสังวาสในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม โดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์คำสังวาสของสุกัญญา สุฉฉายา (2540) ซึ่งได้จำแนกแนวทางการใช้คำสังวาสออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ คำสังวาสชนิดตรงหรือกลอนแดง และคำสังวาสชนิดอ้อมหรือกลอนสองแง่สองง่าม ผลการวิเคราะห์พบว่าบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม มีการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์มากที่สุด จำนวน 217 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 81.89 รองลงมาคือการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยการเปลี่ยนเสียงสระหรือพยัญชนะแต่เค้าคำศัพท์สังวาสจำนวน 46 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.36 และน้อยที่สุดคือการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยการผวนคำ จำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.75 ส่วนการใช้คำสังวาสชนิดตรงไม่ปรากฏ ดังนั้นการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสัญลักษณ์สังวาสของแม่ประยูร ยมเยี่ยม จึงนับเป็นลักษณะเด่นในการแสดงเพลงพื้นบ้านเพื่อสร้างความขบขันแก่การปฏิพากย์เพลง แสดงถึงความเหนือกว่าฝ่ายตรงข้ามและช่วยลดความหยาบคายในการกล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศอย่างมีศิลปะการประพันธ์

คำสำคัญ การใช้คำสังวาส, บทเพลงพื้นบ้าน, แม่ประยูร ยมเยี่ยม

Abstract

This current study aimed to analyze the use of erotic words in Prayoon Yomyiam's Thai folk songs by employing a theory proposed by Sukanya Pattrachai in 1997 as a frame of analysis. Based on the proposed theory, erotic words can be classified into two categories: Klon Daeng (direct erotic words) and Klon Song Ngae Song Ngam (ambiguous erotic words). The result revealed that the most frequent type of erotic words used in Prayoon Yomyiam's Thai folk songs was symbolic objects and expressions (217 times; 81.89%), followed by erotic words with sound or spelling changes (46 times; 17.36%) and spoonerisms (2 times; 0.75%),

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์การใช้ถ้อยคำแบบกวีนิพนธ์ในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม” โดยมีรองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วัฒนชัย หมั่นยิ่ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

¹ศราวุธ สุดงเหลือ้ม นิสิตปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

²รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

respectively. No direct erotic words were found in Prayoon Yomyiam's Thai folk songs. It can therefore be concluded that the use of ambiguous erotic words especially those associated with symbolic objects and expressions was the most prominent feature in Prayoon Yomyiam's Thai folk songs because it could create a fun atmosphere. Singing back and forth could allow the female singer to feel superior to her male counterpart. In addition, it was found to be an artistic way to soften the rudeness of words concerning sexual organs and sexuality.

Keywords: Use of Erotic Words, Thai Folk Songs, Prayoon Yomyiam

1. บทนำ

เพลงพื้นบ้านภาคกลางเป็นการละเล่นประเภทหนึ่ง ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการขับร้องเชิงปฏิพากย์ กล่าวคือเพลงเป็นการร้องละเล่นโต้ตอบกัน ซึ่งมักจะร้องละเล่นโต้ตอบกันระหว่างชายหญิงซึ่งสอดคล้องกับบัวผัน สุพรรณยศ (2535 : 77) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการร้องละเล่นเชิงปฏิพากย์ (Dialogue Song) ในงานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์เพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรี” ความเป็นว่า “การร้องละเล่นเชิงปฏิพากย์เป็นการโต้ตอบคารมระหว่างชายหญิงส่วนใหญ่จะเป็นการพบกันครั้งแรกโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า ร้องละเล่นเพื่อประชันฝีมือ ความเฉลียวฉลาดต่อการร้องละเล่นเพลงพื้นบ้านโดยจะนำเอาเพลงดับต่าง ๆ ตามที่ตนได้ฝึกฝน ไม่ว่าจะเป็นการประชันขึ้นด้วยตนเองหรือการต่อจากเพลงต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกฝนจากครูบาอาจารย์ก็ตาม การประชันในลักษณะดังกล่าวเรียกว่า ‘การร้องเพลงประ’ จากการแสดงเพลงพื้นบ้านดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติของคนไทยส่วนใหญ่มีความสามารถในด้านการประชันรับหรือกรองแทบทั้งสิ้น โดยเพลงพื้นบ้านจะมีคุณค่าทั้งด้านเนื้อหาและด้านภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงพื้นบ้านชนิดนั้น ๆ ซึ่งสุกัญญา สุจฉายา (2540 : 1) กล่าวเกี่ยวกับภาษาในเพลงพื้นบ้านไว้ว่า “มีการใช้ภาษาพูดธรรมดา มีการเล่นคำและเล่นสัมผัส แต่อาจจะไม่เข้าหลักเกณฑ์ของการประชันร้อยกรองนัก”

นางประยูร ยมเยี่ยมหรือที่ประชาชนส่วนใหญ่รู้จักกันในนามของแม่ประยูร ยมเยี่ยม ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้านลำตัด) ประจำปี พ.ศ. 2537 แม่เพลงผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวงการเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ดังที่อภิรักษ์ ณ เกษมผลกุล (บรรณาธิการ) (2556 : 3) ได้กล่าวถึงประวัติและความสำคัญของแม่ประยูร ยมเยี่ยมไว้ว่า “ชื่อของแม่ประยูรเป็นชื่อที่คนไทยส่วนใหญ่รู้จักในฐานะนักแสดงลำตัดมีชื่อเสียงจนกระทั่งได้รับการยกย่องให้เป็นราชินีลำตัดคู่กับราชาลำตัดคือพ่อหวังเต๊ะหรือนายหวังดี นิมา โดยเนื้อหาในเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม จะใช้ภาษาที่สละสลวย มีการเลือกสรรคำถ้อยคำที่คล้องจองและสื่อความหมายเชิงอุปมา ทำให้เข้าถึงผู้ฟังได้เป็นอย่างดี” บทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม จึงเป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าสามารถนำมาวิจารณ์การใช้ภาษาในฐานะกวีนิพนธ์ได้

การกล่าวถึงเรื่องเพศในเพลงพื้นบ้านหรือเพลงปฏิพากย์นั้น สุกัญญา สุจฉายา (2523 : 106) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “เรื่องเพศเป็นแก่นสำคัญของเพลงพื้นบ้าน จนยอมรับกันว่าเพลงปฏิพากย์สามารถกล่าวเรื่องเพศได้อย่างอิสระ ไม่ถือที่คนร้องและคนฟัง” ดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์การใช้คำสังวาสในบทเพลง

พื้นบ้านจึงนับเป็นการพิจารณาการใช้คำที่มีการกล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศที่ผู้ประพันธ์บทเพลงพื้นบ้านได้สร้างสรรค์ไว้ สำหรับการวิเคราะห์การใช้คำสัพทมูลในบทเพลงพื้นบ้านนั้น นาวาอากาศโทสมบัติ สมศรีพลอย (2559 : 115) ได้ศึกษาเรื่อง “กลอนแดง : วัจนกรรมบริภาษยกย่อนในเพลงอีแซว” ซึ่งได้วิเคราะห์การใช้ถ้อยคำสัพทมูลในเพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยให้ความเห็นเกี่ยวกับการใช้กลอนแดงในบทเพลงพื้นบ้านความว่า “นับเป็นเวทีการต่อสู้ทางเพศของชายหญิงด้านวาทีศิลป์ที่ยกย่อนเชิงสัพทมูลด้วยการใช้ถ้อยคำให้เกิดความเจ็บอกเจ็บใจหรืออับอาย อารูธวาจาสำคัญประจำตัวของพ่อเพลงแม่เพลงนั้นก็คือ กลอนแดง หมายถึง กลอนที่มีคำกล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศอย่างตรงไปตรงมาไม่มีการเลี่ยงคำ” ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการใช้ถ้อยคำสัพทมูลในบทเพลงพื้นบ้านถือเป็นสิ่งสำคัญในเพลงพื้นบ้าน มิได้เป็นไปเพื่อความหยาบคายอย่างไร้สาระแต่อย่างใด หากแต่เป็นไปเพื่อความบันเทิงและความขบขันบนเวทีที่ทำการแสดง การใช้คำสัพทมูลในบทเพลงพื้นบ้านจึงถือเป็นลักษณะเด่นของการละเล่นเพลงพื้นบ้าน ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจใคร่รู้แก่การวิเคราะห์การใช้คำสัพทมูลในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างสรรค์บทเพลงพื้นบ้านของผู้ประพันธ์

ผู้ศึกษาใช้แนวความคิดเรื่องการวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำสัพทมูลของสุกัญญา สุฉฉายา (2540) เพื่อเป็นกรอบการวิเคราะห์คำสัพทมูลของแม่ประยูร ยมเยี่ยม ซึ่งได้จำแนกแนวทางการพิจารณาถ้อยคำสัพทมูลดังต่อไปนี้

1. **คำสัพทมูลชนิดตรงหรือกลอนแดง** คือ การใช้ถ้อยคำที่กล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่มีการเลี่ยงคำ คำเหล่านี้ในสังคมถือเป็นคำหยาบ

2. **คำสัพทมูลชนิดอ้อมหรือกลอนสองงาม** คือ การใช้ถ้อยคำที่กล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศอย่างเลี่ยง ๆ กวีจะไม่กล่าวตรงไปตรงมา ประกอบด้วยหลายวิธี ดังต่อไปนี้

- ก. เปลี่ยนสระหรือพยัญชนะแต่คำศัพท์สัพทมูล
- ข. ใช้วิธีการพวนคำ
- ค. ใช้สัญลักษณ์

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำสัพทมูลในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วิจัย

3.1.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วิจัย

3.1.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเภทของเพลงพื้นบ้าน

3.1.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีการใช้ถ้อยคำสัพทมูล

3.1.2 ใช้ข้อมูลด้านเนื้อหาหรือตัวบทในเชิงทฤษฎีจากหนังสือ **ประยูรนิทรศน์: ร้อยเรื่องลำตัดผ่านชีวิตประวัติแม่ประยูร ยมเยี่ยม ศิลปินแห่งชาติชาวศาลายา** ของสาขาวิชาภาษาไทยร่วมกับศูนย์สยามนิเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2556 ซึ่งรวบรวมบทเพลงต่าง ๆ ของแม่ประยูร ยมเยี่ยม จำนวนทั้งสิ้น 150 บทเพลง

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์การใช้ถ้อยคำสังวาสในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีการใช้ถ้อยคำสังวาสที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นกรอบแนวทางในการวิเคราะห์วิจัยตัวบท ดังต่อไปนี้

3.2.1 คำสังวาสชนิดตรงหรือกลอนแดง คือ การใช้ถ้อยคำที่กล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศโดยตรงไปตรงมาโดยไม่มีการเลี่ยงคำ คำเหล่านี้ในสังคมถือเป็นคำหยาบ

3.2.2 คำสังวาสชนิดอ้อมหรือกลอนสองงาม คือ การใช้ถ้อยคำที่กล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศอย่างเลี่ยง ๆ กวีจะไม่กล่าวตรงไปตรงมา ประกอบด้วยหลายวิธี ดังต่อไปนี้

ก. เปลี่ยนสระหรือพยัญชนะแต่คำศัพท์สังวาส คือการใช้ถ้อยคำเลี่ยงการกล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศ ด้วยการเปลี่ยนเสียงสระหรือพยัญชนะแต่คำศัพท์สังวาส

ข. ใช้วิธีการผวนคำ คือการใช้ถ้อยคำเลี่ยงการกล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศ ด้วยการสลับเสียงของถ้อยคำสังวาสเดิมเป็นถ้อยคำใหม่

ค. ใช้สัญลักษณ์ คือการใช้ถ้อยคำเลี่ยงการกล่าวถึงอวัยวะเพศและพฤติกรรมทางเพศโดยตรง สุกัญญา สุฉายา (2523 : 134) ได้จำแนกการใช้สัญลักษณ์สังวาสในเพลงพื้นบ้านไว้ 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) สัญลักษณ์ที่ใช้แทนอวัยวะเพศ คือการใช้ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่ใช่อวัยวะเพศโดยยึดรูปสัญลักษณ์เป็นหลัก เช่น เขี้ยว งา แทนการกล่าวถึงอวัยวะเพศชาย ถ้า เต่า แทนอวัยวะเพศหญิง

2) สัญลักษณ์ที่ใช้แทนการร่วมเพศ คือการใช้อากัปภิกิริยาหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมากล่าวแทนการร่วมเพศ ในวรรณคดีเรียกว่า “บทอศรรย์”

4. ผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์การใช้ถ้อยคำสังวาสในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม โดยใช้หนังสือ **ประยูรนิทรศน์: ร้อยเรื่องลำตัดผ่านชีวิตประวัติแม่ประยูร ยมเยี่ยม ศิลปินแห่งชาติชาวศาลายา** เป็นตัวบทสำหรับวิเคราะห์เพื่อให้เห็นลักษณะของการใช้คำสังวาสในบทเพลง โดยผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์วิจัยตามชนิดของเพลงของแม่ประยูร ยมเยี่ยม จำนวน 9 ชนิด ได้แก่ ลำตัด เพลงแหล่ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงฉุยฉาย เพลงฉ่อย เพลงเรือ เพลงจังหวะสามช่า เสภา และเพลงเกี่ยวข้าว ดังต่อไปนี้

1. คำสังวาสชนิดตรงหรือกลอนแดง

การวิเคราะห์การใช้คำสังวาสชนิดตรงในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม ผู้ศึกษาพบว่าบทเพลงพื้นบ้านดังกล่าวไม่ปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดตรง

2. คำสั่งวาทสนิธอ้อมหรือกลอนสองแง่สองง่าม

การวิเคราะห์การใช้คำสั่งวาทสนิธอ้อมหรือกลอนสองแง่สองง่ามในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ ประยูร ยมเยี่ยม ผู้ศึกษาพบว่าเพลงพื้นบ้านดังกล่าวปรากฏการใช้คำสั่งวาทสนิธอ้อม ดังต่อไปนี้

ก. เปลี่ยนเสียงสระหรือพยัญชนะแต่คำคำศัพท์สั่งวาท

จากการวิเคราะห์บทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม ผู้ศึกษาพบว่าบทเพลงดังกล่าวมีการใช้คำสั่งวาทสนิธอ้อมโดยการเปลี่ยนเสียงสระหรือพยัญชนะแต่คำคำศัพท์สั่งวาท ดังต่อไปนี้

1. **ลำตัด** ปรากฏการใช้คำสั่งวาทสนิธอ้อมโดยการเปลี่ยนเสียงสระหรือพยัญชนะแต่คำคำศัพท์สั่งวาท จำนวน 41 แห่ง

ตัวอย่างบทเพลงลำตัด

“กลอนลม ชาย – หญิง แก่กัน”

1) หรือกายีเจ้าน้องชายมุดอยู่ใต้แผ่นดิน	ไม่เคยคลอตลอดจากหินมาดูหมิ่นหมักหมม
2) ไอ้แกมันชาติสกุลลืมนบุญคุณสาวน้อย	ไม่ควรจะเกิดให้เสียรอยทำให้หอยเขาทรุดโทรม
- (ประยูรนิทรศน์, 2556 : 52)

ผู้แต่งใช้คำว่า “หิน” (จากบทกลอนที่ 1) เป็นคำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิง เนื่องจากเมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ความว่า “ไม่เคยคลอตลอดจากหินมาดูหมิ่นหมักหมม” จะพบว่าผู้แต่งต้องการกล่าวถึงฝ่ายชายที่ไม่นึกถึงอดีตคราวที่ชายผู้นั้นเกิดมาที่ทุกคนล้วนแต่ต้องผ่านอวัยวะเพศหญิงของมารดาตามทั้งสิ้น ดังนั้นคำว่า “หิน” จึงมีความหมายที่สื่อถึงอวัยวะเพศหญิง จึงกล่าวได้ว่าผู้แต่งใช้คำว่า “หิน” แทนคำว่า “หี” ด้วยการเปลี่ยนเสียงสระเสียงยาวจาก /i:/ เป็นสระเสียงสั้น /i/ เพิ่มเสียงตัวสะกด /-n/ แต่คงเสียงพยัญชนะต้นคือ /h-/ และเสียงวรรณยุกต์เสียงจัตวาไว้

ในทำนองเดียวกัน ผู้แต่งยังใช้คำว่า “หอย” (จากบทกลอนที่ 2) เป็นคำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิงด้วย ผู้แต่งใช้กลวิธีการเปลี่ยนเสียงสระจากคำว่า “หี” มาเป็นคำว่า “หอย” โดยการเปลี่ยนจากเสียงสระ /i:/ มาเป็น /o:/ เพิ่มเสียงตัวสะกด /-j/ แต่คงเสียงพยัญชนะต้นคือ /h-/ และเสียงวรรณยุกต์จัตวาไว้ เนื่องจากเมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ความว่า “ไม่ควรจะเกิดให้เสียรอยทำให้หอยเขาทรุดโทรม” จะพบว่าผู้แต่งต้องการกล่าวเพื่อล้อเลียนฝ่ายชายที่ดูถูกฝ่ายหญิง นอกจากนี้จะเห็นได้อีกว่าผู้แต่งใช้ถ้อยคำดังกล่าวในลักษณะของคำสั่งวาทสนิธตรง กล่าวคือคำว่า “หอย” หมายถึงอวัยวะเพศหญิง ดังที่อรทัย ชินอักษรพงศ์ (2557 : 66) ได้กล่าวถึงความหมายเปรียบเทียบกับอวัยวะเพศหญิงในงานวิจัย ความว่า “หอย ... มีลักษณะที่โหนกนูนแตกต่างกัน นอกจากนี้ลักษณะภายนอกอื่น เช่น สี และ กลิ่น ที่นำมาเปรียบเทียบกับอวัยวะเพศหญิงอีกด้วย” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าคำว่า “หอย” นอกจากจะเป็นการใช้ถ้อยคำสั่งวาทสนิธอ้อมโดยการเปลี่ยนเสียงสระและตัวสะกดดังกล่าว ยังถือได้ว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็นการใช้ถ้อยคำสั่งวาทสนิธตรงอีกด้วย

2. เพลงเกี่ยวข้าว ปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยการเปลี่ยนเสียงสระหรือพยัญชนะแต่คำคำศัพท์สังวาส จำนวน 1 แห่ง

ตัวอย่างบทเพลงเกี่ยวข้าว

“เกี่ยวข้าว”

1) ผ่าเย็นเซ็ดหน้าตา	จะเซ็ดขา (และเซ็ด...) ให้ด้วย
2) มามือบจะไต้มัน ๆ	ใจเบิกบานไม่ง่วงวย
3) ได้ความรู้ได้สาระ	ได้จังหวะเอ้ออำนาจ

(ประยูรนิทรศน์, 2556 : 184-185)

ผู้แต่งใช้คำว่า “จะเซ็ดขา (และเซ็ด)” (จากบทกลอนที่ 1) ในการกล่าวถึงการใช้ฝ่าเย็นเซ็ดหน้าที่จะมอบให้แก่กลุ่มผู้ชุมนุมทางการเมือง แต่เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ใน บทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งมีเจตนาแฝงในการกล่าวถึงการใช้ฝ่าเย็นเซ็ดอวัยวะเพศชายในคำว่า “ควย” เนื่องจากลักษณะของคำดังกล่าวสอดคล้องตามสัมผัสสระ /-ua/ และตัวสะกดแม่เกย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้แต่งใช้กลวิธีการใช้เสียงพยัญชนะ /kh-/ ในคำว่า “ขา” ทำให้ผู้รับสารสามารถคาดเดาว่าจะเป็นคำสังวาสดังกล่าวได้ ดังนั้นการใช้กลวิธีดังกล่าวถือเป็นการใช้คำสังวาสโดยการเปลี่ยนเสียงสระจาก /-a:/ เป็นเสียงสระ /-ua/ และเพิ่มเสียงตัวสะกดแม่เกยแต่คงเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ไว้ดังเดิม

3. เพลงฉ่อย ปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยการเปลี่ยนเสียงสระหรือพยัญชนะแต่คำคำศัพท์สังวาส จำนวน 2 แห่ง

ตัวอย่างบทเพลงฉ่อย

“เพลงฉ่อย”

1) (หญิง) เออ...นี่ไม่เจอกันไปตั้งหลายปี	ละก็นี่กว่าไปขายหลีแล้วประไล
2) งาคงถลอกปอกไปถึงโคน	เพราะว่าไปเที่ยวไล่ชนและชอนไซ
3) มาหาว่าฉนั้นไปขายหลี	เมียพ้อพินะฉนั้นเคยไป

(ประยูรนิทรศน์, 2556 : 196-197)

ผู้แต่งใช้คำว่า “หลี” (จากบทกลอนที่ 1) ในการโต้ตอบฝ่ายชายที่กล่าวหาตนว่าไปขายหลี คำว่า “หลี” นับเป็นถ้อยคำไม่มีความหมาย แต่เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งต้องการใช้ถ้อยคำดังกล่าวเพื่อเลี่ยงการกล่าวคำว่า “หี” การใช้ถ้อยคำเพศหญิงเพื่อทำมาหากินดังกล่าวถือเป็นลักษณะของสตรีผู้ประกอบอาชีพเป็นโสเภณีหรือสตรีผู้ค้าบริการทางเพศ ดังนั้นการใช้ถ้อยคำดังกล่าวถือเป็นการที่ผู้แต่งใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้น /h-/ เป็นเสียงพยัญชนะต้น /h-/ และเสียงควบกล้ำ /-l-/ แต่ยังคงเสียงสระ /-i:/ และเสียงวรรณยุกต์จัตวาไว้

นอกจากนี้ผู้แต่งยังใช้คำว่า “ปลอก” (จากบทกลอนที่ 2) ในการกล่าวถึงลักษณะของงาช้างที่ผ่านการชนกับช้างตัวอื่น หรือในกรณีที่ช้างตัวดังกล่าวประสบอุบัติเหตุจึงทำให้งาที่มีความกลมกลอกไปถึงโคน แต่เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งใช้คำว่า “ปลอก” เพื่อเป็นคำเปรียบว่า “ถอก” ซึ่งหมายถึง “ก. รัน, ร่นเข้าไป.” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 526) ในการถอกอวัยวะเพศของฝ่ายชายที่สามารถถอกได้จนถึงโคนอวัยวะเพศ ดังนั้นการใช้คำเปรียบดังกล่าวถือเป็นการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นจากเสียง /th-/ เป็นเสียงพยัญชนะต้น /pl-/ แต่ยังคงเสียงสระ /-๐:/ เสียงตัวสะกด /-k/ และเสียงวรรณยุกต์เอกไว้

4. เพลงอีแซว ปรากฏการใช้คำสั้งสรวลสนิด้ออมโดยการเปลี่ยนเสียงสระหรือพยัญชนะแต่คำคำศัพท์สรวล จำนวน 2 แห่ง

ตัวอย่างบทเพลงอีแซว

“อีแซว”

1) นึกเอาเงินมาล่อก็หวังหออผู้หญิง	ไ้ปากเประอะเหมือนตะปิ้งเหมือนเอาขี้เลนมาป้าย
2) ญ. มาเจอเจ้าพ่อแหมอีจ้อซักจู้	ช. ถ้าคิดจะสู้แล้วนอนลงไป...เอย

(ประยูรนิทรศน์, 2556 : 223-226)

ผู้แต่งใช้คำว่า “นึกเอาเงินมาล่อก็หวังหออผู้หญิง” (จากบทกลอนที่ 1) ในการกล่าวล้อเลียนฝ่ายชายว่าที่นิยมใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายเพื่อบำเรอหญิงงามตามที่ตนชอบ เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะพบว่าผู้แต่งต้องการกล่าวคำว่า “หอ” ซึ่งเป็นของผู้หญิงเพื่อเป็นคำแทนอวัยวะเพศหญิง ดังนั้นการใช้ถ้อยคำดังกล่าวถือเป็นการใช้คำแทนโดยการเปลี่ยนเสียงจากคำว่า “หือ” เป็นคำว่า “หอ” กล่าวคือเปลี่ยนเสียงสระ /-i:/ เป็นเสียงสระ /-๐:/ แต่คงเสียงพยัญชนะต้น /h-/ และเสียงวรรณยุกต์จัตวาไว้ การใช้ถ้อยคำดังกล่าวถือเป็นการกล่าวหาล้อเลียนฝ่ายชายให้ผู้รับสารเกิดความขบขันในการแสดงเนื่องจากผู้รับสารส่วนมากน่าจะสามารถติดตามได้ในคำสั้งสรวลดังกล่าว

นอกจากนี้ผู้แต่งยังใช้คำว่า “มาเจอเจ้าพ่อแหมอีจ้อซักจู้” (จากบทกลอนที่ 2) ในการกล่าวถึงความตระหนกของตนเมื่อประสบกับเจ้าพ่อหรือฝ่ายชายในบทเพลง เมื่อเกิดความตื่นตระหนกจากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงทำให้ “อีจ้อ” มีความหดตัว เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งต้องการใช้ถ้อยคำดังกล่าวเพื่อแทนความหมายของอวัยวะเพศหญิงในคำว่า “จิม” การใช้ถ้อยคำดังกล่าวจากคำว่า “จ้อ” แทนคำว่า “จิม” จึงถือเป็นการใช้คำสั้งสรวลสนิด้ออมโดยการเปลี่ยนเสียงสระจาก /-๐:/ เป็นเสียงสระ /-i:/ และเพิ่มเสียงตัวสะกดแม่กม แต่คงเสียงพยัญชนะต้น /tɕ-/ และเสียงวรรณยุกต์จัตวาไว้ ทั้งนี้หากพิจารณาถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติจะเห็นได้อีกว่าอวัยวะเพศหญิงไม่สามารถหดได้เมื่อสตรีผู้นั้นตระหนกตกใจ ดังนั้นการใช้ถ้อยคำดังกล่าวถือเป็นการกล่าวขึ้นเพื่อล้อเลียนให้เกิดความขบขันในการแสดงเท่านั้น

ข. ใช้วิธีการผวนคำ

จากการวิเคราะห์บทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม ผู้วิจัยพบว่า บทเพลงดังกล่าวมีการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยใช้วิธีการผวนคำ ดังต่อไปนี้

1. ลำตัด ปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยใช้วิธีการผวนคำ จำนวน 2 แห่ง**ตัวอย่างบทเพลงลำตัด**

“กลอนแลว ชาย – หญิงแก่”

- 1) ช่างม้าวัวควาย เจอที่ไหนมันเป็นจี้ ทั้งหมาหมูหุหมี มันจับจี้กันตาแป้ว
- 2) อันว่าอย่างเธอเสมอพื้มไม่ได้จี้กันหรือก้อไอ้อิ่ง ตึกว่าเจ้ายังไม่ถึงนี่คืออย่างมึงหรือวะไอ้แจ้ว

(ประยูรนิทรศน์, 2556 : 54-55)

ผู้แต่งใช้คำว่า “หุหมี” (จากบทกลอนที่ 1) ในบริบทของการกล่าวล้อเลียนของผู้แต่ง ผู้แต่งต้องการกล่าวหาฝ่ายชายว่านิยมการร่วมเพศกับสัตว์เดรัจฉาน เมื่อสังเกตความหมายตรงตามตัวในคำว่า “หุหมี” จะมีความหมายตามบริบทการปฏิพากย์ว่าฝ่ายชายนิยมร่วมเพศกับหมีทางรัฐ โดยการใช้อวัยวะเพศชายสอดใส่ทางรัฐของหมี แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้แต่งต้องการใช้ถ้อยคำสังวาสชนิดอ้อมด้วยการใช้วิธีการผวนคำมากกว่า เพราะเมื่อผวน คำว่า “หุหมี” แล้วจะได้คำใหม่คำว่า “หิมู” ซึ่งมีความหมายที่สื่อถึงอวัยวะเพศหรืออวัยวะสืบพันธุ์ของสุกรเพศเมีย ดังนั้นในบริบทของการปฏิพากย์นี้จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าฝ่ายชายสามารถหรือเคยมีเพศสัมพันธ์กับสุนัขและสุกรได้อย่างไม่อับอายต่อสังคม ถึงแม้ว่าสัตว์เหล่านั้นจะเป็นสัตว์เดรัจฉานก็ตาม ถือเป็นการใช้คำเพื่อสร้างความขบขันของการปฏิพากย์ที่ผู้แต่งสร้างแก่ผู้รับสาร โดยที่การกระทำดังกล่าวจะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงก็ตาม

ค. ใช้สัญลักษณ์

จากการวิเคราะห์บทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงดังกล่าวมีการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1. ลำตัด ปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์ จำนวน 173 แห่ง**ตัวอย่างบทเพลงลำตัด**

กลอนลาวว่า (ทั้งตั้ง)

1) ทำให้พวกชายหน้าไปเสียทำที่วัดทุ่ง	กางเกงในก็ไม่ได้นุ่งดันขึ้นไปมุงหลังคา
2) ขึ้นไปมุงหลังคาต้องขายน้อย่างยิ่ง	ฉันอยู่ด้วยช่วยจริงจริงแกทั้งตั้งลงมา
3) ที่แกโดนเมียดำก็เพราะแกบ้าผู้หญิง	ไปทำกระดุงกระดิงเลยเกิดกึ่งยิงตา

(ประยูรนิทรศน์, 2556 : 61-62)

ผู้แต่งใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยใช้สัญลักษณ์ ความว่า “**กางเกงในไม่ได้นุ่งขึ้นไปมุงหลังคา...แกที่ตึงตึงลงมา**” (จากบทกลอนที่ 1-2) ในการกล่าวหาฝ่ายชายที่มีพฤติกรรมดังกล่าว เมื่อสังเกตคำว่า “กางเกงในไม่ได้นุ่ง” จากบริบทของการปฏิพากย์จะเห็นได้ว่าเป็นสาเหตุของการที่อวัยวะเพศชาย “ตึงตึงลงมา” หรือห้อยโตนงเตง ทั้งนี้เนื่องจากฝ่ายชายอยู่ที่สูงคือบนหลังคา ในขณะที่ฝ่ายชายกำลังมุงหลังคาอยู่ ผู้แต่งจึงต้องการกล่าวถึงเพื่อล้อเลียนอวัยวะเพศของฝ่ายชายที่ห้อยลงมา การใช้ถ้อยคำดังกล่าวจึงเป็นการกล่าวสังวาสชนิดอ้อม

นอกจากนี้ ผู้แต่งยังใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยใช้สัญลักษณ์ ความว่า “**แกโดนเมียต่อกี้เพราะแกบ้าผู้หญิง** ไปทำกระตุงกระตึงเลยเกิด**กุงยิงตา**” (จากบทกลอนที่ 3) โดยคำว่า “กระตุงกระตึง” หมายถึง “มีกิริยาท่าทางกระชดกระช้อย.” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 38) เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์จะเห็นได้ว่าเป็นการกล่าวถึงอาการของฝ่ายชายซึ่งมีนิสัยบ้าผู้หญิง ส่วนคำว่า “กุงยิงตา” แม้จะเป็นคำเรียกของโรคที่เกิดจากการอักเสบของต่อมที่ขอบตา ดังที่เขมวรรณ เวทย์ไวภูณฐ์ (ม.ป.ป.) ได้อธิบายลักษณะของโรคไว้บนแผ่นพับของศูนย์จักษุแพทย์โรงพยาบาลกรุงเทพเกิดเรื่อง “โรคตากุงยิง” ความว่า “**Hordeolum, Chalazion หรือตา กุงยิง** เป็นอาการอักเสบของต่อมไขมันเปลือกตา” แต่อย่างไรก็ตามการใช้สำนวนของโรคดังกล่าวยังมีความหมายตามความนิยมของคนในสังคมส่วนใหญ่เพื่อใช้เรียกล้อเลียนคนที่มีนิสัยถ้ามอง หรือชอบแอบมองของลับของคนอื่นขณะที่ไปเปลือย ดังนั้นจากบริบทของการปฏิพากย์ถือเป็นการที่ผู้แต่งใช้ถ้อยคำดังกล่าวในลักษณะการใช้ถ้อยคำสังวาสชนิดอ้อม

2. เพลงฉุยฉาย ปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยแบบสัญลักษณ์ จำนวน 4 แห่ง

ตัวอย่างบทเพลงฉุยฉาย

“เพลงฉุยฉาย”

1) ซอกซ้าเอยซอกซ้าที่สุด	นางวิ้งผ้าหลุดริบรุดเข้าป่า
2) หนุ่ม ๆ ไล่ปล้ำมือคล้ำไขว่คว่ำ	หยิบใต้ท่อนแขนแล้วนอนหลับตา
3) หยิบท่อนไม้มา	หนุนนอนเอย

(ประยูรนิทรศรี, 2556 : 187-188)

ผู้แต่งใช้ความว่า “นางวิ้ง**ผ้าหลุดริบรุดเข้าป่า**” (จากบทกลอนที่ 1) ในการกล่าวถึงสตรีนางหนึ่งในบทเพลงที่รับวิ้งเข้าป่าโดยที่ฝ้านุ่งหรือฝ้าถุงหลุดลุ่ยด้วยความตระหนกตกใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งมีเจตนากล่าวถึงสตรีคนดังกล่าวที่ต้องการเชิญชวนฝ่ายชายเพื่อมีเพศสัมพันธ์ในป่ามากกว่าการที่สตรีคนดังกล่าวจะถูกฝ่ายชายทั้งกลุ่มรุมข่มขืน ดังนั้นการใช้ถ้อยคำดังกล่าวจึงถือเป็นการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์ในบทเพลงเพื่อสร้างความขบขันแก่ผู้รับสารในงานประพันธ์

นอกจากนี้ผู้แต่งยังใช้ความว่า “**หยิบท่อนไม้มาหนุนนอนเอย**” (จากบทกลอนที่ 3) ในการกล่าวถึงลักษณะของสตรีคนดังกล่าวที่มีหยิบท่อนไม้มานอนหนุนในป่าเมื่อครั้งที่ถูกข่มขืนจากกลุ่มของฝ่ายชาย แต่เมื่อ

สังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งต้องการกล่าวล้อเลียนฝ่ายหญิงดังกล่าวว่า ยินยอมให้ฝ่ายชายร่วมเพศด้วย เนื่องจากฝ่ายหญิงไม่ขัดขืนในครั้งนั้นทั้งยังหยิบท่อนไม้ข้าง ๆ มานอนหนุน เพื่อให้เกิดความสบายขณะที่ตนนอนให้ฝ่ายชายร่วมเพศ ดังนั้นการใช้ถ้อยคำดังกล่าวจึงถือเป็นการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์ในบทเพลงเพื่อสร้างความขบขันแก่ผู้รับสารในงานประพันธ์

3. เพลงฉ่อย ปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยแบบสัญลักษณ์ จำนวน 18 แห่ง

ตัวอย่างบทเพลงฉ่อย

เพลงฉ่อย

1) ถ้าทำนายถูกใจฉันนะพ่อขวัญเย็น จะให้**กอดทั้งคืน**ไม่เป็นไร

.....

2) มีในตำราหรือพ่อหมอจำ

3) บอกให้ทายฝันตีก็ปล้ำ

.....

เดี่ยวแม่กอดเสียด้วย**หม้อใบใหญ่**

เดี่ยวเถาะก็จะคว่ำ**นั่งกุ่มไป**

(ประยูรนิทรศรี, 2556 : 191-192)

ผู้แต่งใช้คำว่า “กอดทั้งคืน” (จากบทกลอนที่ 1) ในการกล่าวถึงการเชิญชวนฝ่ายชายให้สามารถกอดตนได้ทั้งคืนหากฝ่ายชายทำนายฝันตีของตนได้ถูกใจ เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงหรือตามความเป็นจริง หากชายและหญิงที่พึงใจกันแล้วต้องนอนกอดกันทั้งคืน พฤติกรรมดังกล่าวสามารถพัฒนาและนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์กันที่สุดในที่สุด สอดคล้องกับความคิดของณภัค เสรีรักษ์ (2555 : 86) ที่อ้างถึงคำกล่าวของนายแพทย์นพพร (นายแพทย์นวรรตน์ ไกรฤกษ์) ซึ่งกล่าวถึงธรรมชาติความต้องการทางเพศของชายหนุ่มและหญิงสาว ความว่า “[หนุ่ม ๆ สาว ๆ] เมื่ออยู่ใกล้ชิดกันบ่อย ๆ ธรรมชาติแห่งความต้องการทางเพศมันเรียกร้องด้วยกันทั้งสองฝ่าย” ดังนั้นด้วยสภาวะการณ์ที่เป็นใจที่ผู้แต่งและฝ่ายชายกอดกันในเวลากลางคืนและตลอดทั้งคืน จึงนับเป็นการใช้ความแฝงพฤติกรรมร่วมเพศของทั้งสองฝ่าย นับเป็นการใช้ถ้อยคำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์ในงานประพันธ์

นอกจากนี้ผู้แต่งยังใช้คำว่า “หม้อใบใหญ่” (จากบทกลอนที่ 2) ในการกล่าวถึงภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน เพื่อใช้ในการทำร้ายทุบตีฝ่ายชายที่ทำนายฝันตนแล้วตนไม่ถูกใจ คำว่า “หม้อ” หมายถึง “น. ภาชนะสำหรับหุงต้ม หรือใส่ของ เป็นต้น มีรูปร่างต่าง ๆ ทำด้วยดินเผา หรือโลหะ มักเรียกตามวัตถุประสงค์การใช้สอย.” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1296) แต่เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งต้องการใช้คำดังกล่าวเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของอวัยวะเพศหญิง เนื่องจากลักษณะของหม้อโดยเฉพาะอย่างยิ่งหม้อดินที่มีลักษณะอวบและมีช่องสำหรับใส่อาหาร มีลักษณะคล้ายคลึงกับอวัยวะเพศหญิงที่มีลักษณะเป็นเนื้อมีช่องคลอด ทั้งนี้เมื่อสังเกตจากกีฬาพื้นบ้าน “ปิดตาตีหม้อ” จะเห็นได้ว่าลักษณะของกระบอกหรือไม้ที่ใช้ตีหม้อคือสัญลักษณ์ของอวัยวะเพศชาย ส่วนหม้อดินที่ถูกตีคือสัญลักษณ์ของอวัยวะเพศหญิง ดังนั้นการตีหม้อจึงหมายถึงการร่วมเพศระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ดังนั้นการใช้คำว่า “หม้อใบใหญ่” ในการทำร้ายร่างกายฝ่ายชายจึงถือเป็นการกล่าวขิ่นเพื่อแสดงความโดดเด่นของอวัยวะเพศหญิงที่ใหญ่เพื่อสร้างอารมณ์ขันแก่ผู้รับสารในการแสดง

4. เพลงเรือ ปราบกฏการใช้คำสัพทวาสนิตอ้อมโดยแบบสัพทลักษณะ จำนวน 1 แห่ง

ตัวอย่างบทเพลงเรือ

“เพลงเรือ”

1) มาคอยพวกฉันทคงจะนานไปเสียหน่อย	เห็นยืนห้อมกันจนท้อยเซียวหนา
2) แดดก็กล้าอีกลมก็กรู	เพราะมันเป็นพ่อเอ๋ยฤดูเดือนกันยา

(ประยูรนิทรศน์, 2556 : 199-200)

ผู้แต่งใช้คำว่า “เห็นยืนห้อมกันจนท้อย” (จากบทกลอนที่ 1) ในการกล่าวล้อเลียนฝ่ายชายที่พายเรือมาถึงแล้วยืนรอคนที่บริเวณหน้าทำน้ำเป็นเวลานานแล้ว เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลง จะเห็นได้ว่าผู้แต่งต้องการกล่าวถึงอวัยวะเพศของฝ่ายชายที่ห้อยลงเนื่องจากยืนรอคนเป็นเวลานาน ผู้แต่งจึงต้องการล้อเลียนฝ่ายชายด้วยการใช้คำเลียดังกล่าวเพื่อสร้างความขบขันแก่ผู้รับสารในการแสดง ถือเป็นการใช้คำสัพทวาสนิตอ้อมโดยแบบสัพทลักษณะในงานประพันธ์

5. เพลงจิ้งหะสามซ่า ปราบกฏการใช้คำสัพทวาสนิตอ้อมโดยแบบสัพทลักษณะ จำนวน 1 แห่ง

ตัวอย่างบทเพลงจิ้งหะสามซ่า

“เพลงจิ้งหะสามซ่า”

1) (หญิง2) เออ...โกรธ เอ๋ย โกรธ โดดพรวดพราด ช้หน้าดำกราดอีจู้ก็หาผิวไม่ได้กันหรือเิง (ซ่า)	
2) จิงได้มาร่อนเรให้ตะเซ่ซี่	จะกางตำราตำเสียให้เสบ
3) หนอยอีนี้อีเสบเสบนะอีนี้	เอ้าอีตั้งฉายอีโใโปอีตั้งโใอีเต้าหู้
4) (หญิง) ออย่ามาทำดำใจเเลยอีโอเลียด (ซ่า)	(หญิง2) เห็นฉันทไม่เถียงเลยอีแปบซี่
5) (หญิง) ผิว ๆ โม่โหอีโคล่าหยักั้งตั้งทำอีทาสี	

(ประยูรนิทรศน์, 2556 : 219)

ผู้แต่งใช้คำว่า “หาผิวกันไม่ได้หรือเิง (ซ่า) จิงได้มาร่อนเรให้ตะเซ่ซี่” (จากบทกลอนที่ 1 – 2) ในการกล่าวถึงคำต่อว่าของฝ่ายหญิงคนหนึ่ง (หญิง 1) เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งต้องการใช้คำว่า “ตะเซ่” หรือ “จระเซ่” ซึ่งหมายถึง “น. ชื่อสัตว์เลื้อยคลานขนาดใหญ่ที่สุดในปัจจุบัน มีหลายชนิดหลายสกุล ในวงศ์ Crocodylidae ปากและหัวยาว ปลายปากนูนสูงขึ้นเป็นช่องเปิดของรูหายใจ เรียกว่า ก้อนขี้หมา ลำตัวกลมยาว หน้งเป็นเกล็ดแข็งทั้งตัว ทางแบนยาวทางข้างใช้โบกว่ายน้ำ มักหากินในน้ำ อาศัยบริเวณปาริมน้ำ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 474) ประกอบกับคำกริยาคือ “จี้” ซึ่งเป็นพฤติกรรมของจระเซ่ที่ขึ้นขี่ฝ่ายหญิงที่เป็นภรรยาบ่อย เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของฝ่ายชายที่มีเพศสัมพันธ์กับฝ่าย

หญิงคนดังกล่าวในท่าที่ระแคะหรือฝ่ายชายอยู่บนทับร่างกายของฝ่ายหญิง ดังนั้นการใช้ถ้อยคำในลักษณะดังกล่าวถือเป็นการใช้คำสังวาสชนิดอ่อนในงานประพันธ์

6. เสภา ปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ่อนโดยแบบสัญลักษณ์ จำนวน 8 แห่ง

ตัวอย่างบทเสภา

“เสภา”

1) ทำตาปริบมือกำแต่ด้ามปี	เรียกว่ามา มาเร็วซี ผัวจำ มาไวไว
2) (หญิง) นางผีเสื้อโกรธกริ้วว่าเดี่ยวเหอะ	เลือดจะเลอะท้องร่วงร้องเอ็ง ๆ
3) ฉันทจะให้เธอเป่าอีกไม่ก็เพลง	หอบกางเกงเก็บปีว้างหนีไป
4) คนอะไรใจเสาะน่าเยาะเย้ย	จะเป็นเขยใครได้ไม่อายุเขา
5) เหมือนพินแกร่งแข็งซึ่งพอลึงเตา	พอลึงเขาก็เหี่ยวหมดคักดา
6) สู้อุตสาห์เอาใจให้เข้มแข็ง	ทั้งกระตึงแดงทั้งลิโพตั้งโหลกว่า
7) ไม่กระตึงไม่กระตึงไม่ขี้นยา	ส่งปีมาเดี่ยวเราจะเป่าเอง
8) (หญิง) นางผีเสื้อเกรี้ยวโกรธพิโรธลั่น	เดี่ยวเถอะแม่จะหันให้ปีตัวน
9) พระอภัยรอนเร็ทำเรรวน	ชวนตัดปีวันนี้เอง
10) (ชาย) พระอภัยได้ฟังกลางขยับ	(หญิง) นางผีเสื้อคว้ามับเข้าเหมาะเหม็ง
11) (ชาย) พระอภัยวิ่งก่ากุ่มกางเกง	(หญิง) ฉันทจะเป่าปีเองอย่าเอ็ดไป
12) (ชาย) ไม่ใช่ปีของเจ้านะสาวเอ๋ย	(หญิง) ช่างเหอะเลย ๆ จะเป่าให้
13) (ชาย) น่องจะบรรเลงเพลงอะไร	(หญิง) เพลงอีกาฟักไข่มัน ๆ ดี
14) (ชาย) ถ้าวขึ้นอยู่วุ่นวายคงตายแฝด	(หญิง) ก็ฤชมีแพทย์เกอวนะพี
15) (ชาย) คางเหลือองแย ๆ แยะละซี	(หญิง) มาให้เป่าชะติ ๆ อัยารวนเร
16) (ชาย) พระอภัยแผ่นโผนโจนลงคลอง	(หญิง) ผีเสื้อแกล้งร้องว่าเฮ้ยตะเซ้
17) (ชาย) พระอภัยตะกายขึ้นดลิ่งวังโซเซ	รำลิกะเชิดร่าเข้าป่าไป

(ประยูรนิทรศน์, 2556 : 220-221)

ผู้แต่งใช้คำว่า “ทำตาปริบมือกำแต่ด้ามปี” (จากบทกลอนที่ 1) ในการกล่าวถึงพฤติกรรมของฝ่ายชายที่รับบทเป็นพระอภัยมณีที่ทำตาปริบ ๆ แล้วใช้มือกำที่ด้ามปี เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งต้องการใช้คำว่า “ปี” ซึ่งหมายถึง “น. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า มีลิ้น ตัวปีและเลาปี ทรงยาวกลวง มีรูสำหรับใช้นิ้วเปิดปิดบังคับเสียงสูงต่ำ มีหลายชนิด” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 745) เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะเพศของฝ่ายชาย เนื่องจากลักษณะของปีและอวัยวะเพศชายที่คล้ายคลึงกัน จะเห็นได้ว่าฝ่ายชายกำลังช่วยตัวเองอยู่ในขณะนั้น

นอกจากนี้ ผู้แต่งยังใช้คำว่า “หอบกางเกงเก็บปีว้างหนีไป” (จากบทกลอนที่ 3) ในการล้อเลียนฝ่ายชายเมื่อถูกตนทำร้ายร่างกาย เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งต้องการใช้อากัปกิริยาการหอบกางเกงแล้ววิ่งหนีไปพร้อมปีเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของสมรรถภาพทางเพศของฝ่ายชายที่หมด

ไปเนื่องจากถูก ตบจัดการ หรือด้วยสมรรถภาพทางเพศที่เห็นว่าฝ่ายชายทำให้ฝ่ายชายต้องยอมพ่ายแพ้ไปอย่างน่าอับอาย การกล่าวถึงสัญลักษณ์ดังกล่าวถือเป็นการกล่าวเพื่อแสดงความเหนือกว่าของสมรรถภาพทางเพศตนให้เกิดความขบขันแก่ผู้รับสารในการแสดง

7. เพลงอีแซว ปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ่อนโยนโดยแบบสัญลักษณ์ จำนวน 12 แห่ง ตัวอย่างบทเพลงอีแซว

“อีแซว”

1) ไอล้มบนนะพัตตีมีแต่ความเย็น	แต่ลมล่างซิเหม็นทนกันไม่ไหว
2) แต่งองค์ทรงเครื่องเรื่องระยิบ	แล้วหยิบลูกแก้วแวววิบออกมาทันใด
3) มาเหาะคล้อยลอยคว้างอยู่กลางนภา	เอย...แล้วรีบแก้ผ้าด้วยทันใด
4) ฉันทไม่ได้น้ำด้านเหมือนสะพานหิน	อายฟ้าอายดินบอกให้ก็ได้
5) ไอล้ที่ฉันทแก้ผ้าว่าจะรู้แก้ว	ฉันทแก้ผ้าที่ห่อแก้วหรือจงรู้ไว้
6) แหมมณีเมขลาจะแก้ผ้าต่อ	นี่รามสูรหน้างอไปอยู่ที่บ้านใคร
7) หรือไปนอนโง้งโค้งอยู่ตามโรงนวดหรือไปนอนกอดขวิดอยู่ที่บ้านใคร	
8) เมขลาล้อแก้วแล้วก็ร้อ	รามสูรหน้างอนี่พอจะว่ายังไง เออ...

(ประยูรนิทรศน์, 2556 : 230-232)

ผู้แต่งใช้คำว่า “ไอล้มบนนะพัตตีมีแต่ความเย็น แต่ลมล่างซิเหม็นทนกันไม่ไหว” (จากบทกลอนที่ 1) ในการกล่าวถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดลมพายุโหมกระหน่ำ ผู้แต่งมีการกล่าวถึงคำว่า “ลมบน” ซึ่งหมายถึง “น. กระแสลมเบื้องบน เช่น ว่าวติดลมบน.” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1035) เพื่อบอกความเย็นสบาย และผู้แต่งยังได้กล่าวถึงคำว่า “ลมล่าง” ซึ่งน่าจะมีความหมายถึงลมที่พัดอยู่ด้านล่างพัดลงมาจกลมบน แต่เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นว่าผู้แต่งต้องการใช้คำว่า “ลมล่าง” เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนลมที่พัดผ่านอวัยวะเพศทั้งชายและหญิง เนื่องจากลมดังกล่าวเมื่อพัดผ่านอวัยวะเพศทั้งชายและหญิง ผู้คนทั่วไปจะมองว่าเป็นกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ ผู้แต่งจึงต้องการกล่าวถึงลมล่างเพื่อสร้างความขบขันแก่ผู้รับสารในการแสดง

นอกจากนี้ ผู้แต่งยังใช้คำว่า “แล้วหยิบลูกแก้วแวววิบออกมาทันใด” (จากบทกลอนที่ 2) ในการกล่าวถึงของวิเศษของนางมณีเมขลา ซึ่งผู้แต่งได้แต่งกายเป็นองค์สมมุติของนางมณีเมขลาและได้หยิบลูกแก้วออกมาในการแสดง แต่เมื่อสังเกตจากบริบทของการปฏิพากย์ในบทเพลงจะเห็นว่าผู้แต่งต้องการใช้คำว่า “ลูกแก้ว” เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนการเปิดอวัยวะเพศของตนขึ้นมาอวดหรือแสดงให้ฝ่ายชายเห็น จะเห็นว่าผู้แต่งมิได้ต้องการจะเปิดอวัยวะเพศของตนให้ฝ่ายชายเห็นตามที่กล่าว แต่เป็นเพียงการกล่าวถึงสัญลักษณ์เพื่อสร้างความขบขันแก่ผู้รับสารในการแสดงเท่านั้น

5. การสรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การใช้คำสังวาสในบทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยม ผู้ศึกษาพบว่าบทเพลงดังกล่าวปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ้อม จำนวน 265 แห่ง โดยปรากฏการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์มากที่สุด จำนวน 217 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 81.89 รองลงมาคือการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมโดยการเปลี่ยนเสียงสระหรือพยัญชนะแต่เค้าคำศัพท์สังวาส จำนวน 46 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.36 และน้อยที่สุดคือการใช้คำสังวาสโดยการมวนคำ จำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.75 ส่วนการใช้คำสังวาสชนิดตรงหรือกลอนแตงนั้นไม่ปรากฏการใช้ อาจเป็นเพราะบทเพลงพื้นบ้านที่ใช้ในการวิเคราะห์มีลักษณะเป็นสื่อตีพิมพ์สาธารณะ ผู้เรียบเรียงเนื้อหาในสื่อดังกล่าวจึงอาจจะตัดเนื้อหาที่มีการกล่าวถึงเรื่องเพศและพฤติกรรมทางเพศอย่างตรงไปตรงมา แต่ถึงอย่างไรก็ดีการกล่าวถึงเรื่องเพศและพฤติกรรมทางเพศในบทเพลงพื้นบ้านยังปรากฏไว้ในรูปแบบการใช้คำสังวาสชนิดอ้อม เพื่อสร้างความขบขันและแสดงฝีมือการประชันกันระหว่างชายหญิงในการปฏิบัติเพลง

จากการวิเคราะห์บทเพลงพื้นบ้านของแม่ประยูร ยมเยี่ยมยังทำให้เห็นได้มากกว่าการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์ถือเป็นความนิยมสูงสุด เนื่องจากผู้แต่งมีความผูกพันกับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตน สอดคล้องกับความคิดของสุกัญญา สุจฉายา (2523 : 133-134) ที่ได้กล่าวว่า “ชาวบ้านโดยเฉพาะตัวพ่อเพลงแม่เพลงมีความผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตนอย่างลึกซึ้งจนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สามารถใส่ความหมายใหม่โดยการใช้ลักษณะร่วมและความสัมพันธ์ของสิ่งที่ตนต้องการระบุถึง” นอกจากนี้ สุกัญญา สุจฉายา (2523 : 134) ยังได้กล่าวถึงสาเหตุของการใช้คำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์ในเพลงพื้นบ้านไว้ ความว่า “เหตุผลในการนำเสนอโดยใช้สัญลักษณ์นั้นนอกจากจะเบี่ยงเบน ‘นัยทางเพศ’ ให้ลดลง...ยังเป็นการป้องกันตัวเองจากการละเมิดกรอบของสังคม...การแสดงความคิดที่ใช้ขบวนการเปรียบเทียบ (metaphorical process) แม้จะช่วยลดความหยาบลงแต่ก็ยิ่งแสดงถึงความคิดอันแท้จริงไว้ด้วย”

ดังนั้น การใช้คำสังวาสชนิดอ้อมแบบสัญลักษณ์ของแม่ประยูร ยมเยี่ยม จึงถือเป็นลักษณะเด่นในการแสดงเพลงพื้นบ้านเพื่อสร้างความขบขันแก่การปฏิบัติ แสดงความเหนือกว่าฝ่ายชายคู่ตรงข้ามของการปฏิบัติเพลง และช่วยลดความหยาบคายในการกล่าวถึงอวัยวะเพศตลอดจนพฤติกรรมทางเพศอย่างมีศิลปะการประพันธ์

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้ที่สนใจใคร่รู้ประเด็นการใช้คำสังวาสในเพลงพื้นบ้านสามารถดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยการใช้คำสังวาสของพ่อเพลงและแม่เพลงพื้นบ้านท่านอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการใช้คำสังวาสในบทเพลง

รายการอ้างอิง

- เขมววรรณ เวทย์ไวคุณฐ์ (เรียบเรียง). ม.ป.ป. **โรคตากุ้งยิง** [แผ่นพับ]. ภูเก็ต: ศูนย์จักษุโรงพยาบาลกรุงเทพ ภูเก็ต.
- ณภัค เสรีรักษ์. 2555. **เสพสม บัณฑิต: ภาพตัวแทนความสุขทางเพศไทย พ.ศ. 2521 - 2540**. วิทยานิพนธ์
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บัวผัน สุพรรณยศ. 2535. **วิเคราะห์เพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์อักษร- ศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- สมบัติ สมศรีพลอย, นาวาอากาศโท. 2559. “กลอนแดง : วิจารณ์กรมบริภาษยกย่อนในเพลง อีแซว.”
วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ 36
(2): 113-126.
- สุกัญญา สุฉฉายา. 2523. **เพลงปฏิพากย์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสต
รมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2540. **เพลงปฏิพากย์ : บทบาทแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิรักษ์ณัฏ์ เกษมผลกุล (บรรณาธิการ). 2556. **ประยูรนิทรศน์: ร้อยเรื่องเล่าตัดผ่าน ชีวิตประวัติแม่ประยูร
ยมเยี่ยม ศิลปินแห่งชาติชาวศาลายา**. นครปฐม: ศูนย์สยามทรรศน์ศึกษา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรทัย ชินอัครพงศ์. 2557. **การศึกษาคำตำในภาษาไทยตามแนววรรณคดีชาติพันธุ์และ
วจนปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยนเรศวร.

